

Turuosaliste seisukohad Elering AS-i gaasi siseriikliku võrgulepingu tüüptingimuste ja gaasi ülekande võrguteenuse hindade kooskõlastamise taotluse osas

Tüüptingimuste osas konsultatsiooni läbiviimise aeg 04.07.2024 kuni 18.09.2024.

Võrguteenuse hindade osas konsultatsiooni läbiviimise aeg 18.07.2024 kuni 18.09.2024.

Konsultatsioonide raames esitasid oma seisukohad kolm erialaliitu ja kaks gaasi jaotusvõrguettevõtjat.

Kokkuvõtvalt on turuosalised seisukohal, et Elering AS-i taotlus kehtestada süsteemisese võrgukasutuse võimsuspõhiseks väljundhinnaks gaasi tarbimiskogusest mittesõltuv tasu ei ole põhjendatud.

Alljärgnevalt on toodud turuosaliste seisukohad:

Turu-osaline	Tagasiside
Turuosaline 1	
1.	Kuna toiduainetetööstuse energiatarve on väga hooajalise iseloomuga (lühikese ajaakna vältel tuleb tööstusettevõttel toota väga intensiivselt terve järgmise aasta toodang), siis uute tüüptingimuste kohaselt kaoks toidutootjatel aga gaasi kasutuse paindlikkus vastavalt tootmise eripärale ja vajadusele. Tüüptingimustes rakenduv lähenemine eeldaks tunnipõhise gaasi maksimumvõimsuse fikseerimist ja sellest sõltuva ühtlase võrgutasu maksmist terve aasta vältel, arvestamata tarbimise tegelikku iseloomu. Selline hinnastamine mõjutaks kindlasti negatiivselt nii gaasi kulutaset (tõstaks gaasi tarbimise kulu) kui ka ettevõtete konkurentsivõimet võrreldes naaberriikide ettevõtetega.
2.	Uute tüüptingimuste hinnastamise mehhanism seaks tulevikuks kohustuse prognoosida väga täpselt tunnipõhist tarbimist, sest selle ületamisel rakenduks erakordselt kõrge trahvimäär. Tunnipõhise maksimumvõimsuse pidev ümberarvestus tekitaks tootmisettevõttele arvestava halduskoormuse ja lisakulu oluliselt täpsemate mõõtevahendite soetamisel, kusjuures ka selline mehhanism ei välista tegelikult trahvi saamise võimalust, mis tüüptingimuste projekti kohaselt 1 MWh ületamise eest hakkaks olema lausa 22 000 €. Trahvimise põhjendus pole absoluutselt mõistetav - millist kahju tekiks ülekandevõrgu omanikule see, kui mõni ettevõtte kasutaks ühes tunnis 1 MWh rohkem gaasi?
3.	Tüüptingimuste projekti võimsuspõhise mehhanismi tekkimisel näeme lisaks sellist ohtu, et kui tarbijad hakkavad oma tunni maksimumvõimsuseid pidevalt muutma, siis vastavalt hakkab muutuma ka võrgutasu suurus ettevõttele. Stabiilne ja prognoositav energiakandjate hind on toidutööstuse seisukohast väga oluline tootmissisend. Ja vastupidi, prognoosimatu ning ebakindel gaasi hind mõjutaks kindlasti negatiivselt nii ettevõtete konkurentsivõimet kui Eesti majandusruumi atraktiivsust.

Turu-osaline	Tagasiside
Turuosaline 2	
4.	Elering ASi vaatest on tegemist väga mugava ja lihtsa maksustamisega, mis on suunatud jaotusvõrguettevõtjatele. Riskid on täielikult maandatud ja üksnes korjatakse turult vajalik hulk raha, jättes arvesse võtmata, et kuidas selline rahakogumise viis ja täiendavad tingimused mõjutavad gaasiturgu tervikuna.
5.	Jaotusvõrguettevõtjatele pannakse võimsuspõhise maksustamisega kohustus koguda tasu, mille suurus sõltub maksimaalsest tunni tarbimisest. Sellisest tegevusest jääb mulje, et jaotusvõrguettevõtja oskab prognoosida tarbijate maksimaalseid tunnitarbimisi ja vastavalt sellele oskab broneerida võimsuseid.
6.	On täiesti vastuvõetamatu, et jaotusvõrguettevõtjale pannakse kohustus prognoosida tarbimist oma klientide lõikes, sest iga ületatud MWh kohta on Eleringil määratud ebaproportsionaalselt kõrge ja arusaamatu trahvimäära, mis oleks 1 MWh ületamisel 22 000 €.
7.	Ükski võrguettevõtja ei saaks nõustuda selliste tingimuste täitmisega, seetõttu toimuks sarnaste põhimõtete edasikandmine klientide juurde. See tekitab turul aga veel suurema segaduse ja hakkab mõjutama juba gaasi kasutavate ettevõtete konkurentsivõimet, sest maksustamise põhimõtted on võrreldes naaberriikidega kardinaalselt erinevad. See põhjustab ettevõtetele täiendavat maksukoormust, võrgutasude pidevat muutumist ja ei mõju soosivalt majandusele
8.	Säärane maksustamine põhjustab reguleeritud ettevõtetele ja Konkurentsiametile täiendava administratiivse töökoormuse, sest iga kord kui võimsustasu muudetakse, on reguleeritud ettevõtted sunnitud tegema taotluseid tariifide muudatusteks.
9.	On arusaamatu, et millist probleemi sellise lähenemisega lahendatakse. Kui süsteemihaldur proovib juurutada sarnast lähenemist nagu elektriga, siis gaasiturul ei ole probleeme, et täiendavaid tarbijad ei oleks võimalik süsteemi liita, vastupidi, tarbimise kasv peaks olema soodustatud ja läbi selle on võimalik hoida võrgud töös ja tasud klientidele madalad.
10.	<p>Ettepanekud:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Eraldada ülekandevõrgu tariif ja jaotusvõrguettevõtte tariif, et klientidel oleks üheselt arusaadav võrgutasude määradest, mis võimaldaks leida optimaalse lahenduse võrgutasu kogumiseks viisil nagu on see lahendatud naaberriikides, näiteks Soomes, Lätis ja Leedu; 2) Võttes arvesse, et kuna Elering AS sõlmis konsultatsiooniettevõtte Civittaga lepingu Eesti gaasitarbimise prognoosimiseks 2050. aastani, siis ei tohiks uut maksustamise mehhanismi veel arutada. Selle aasta lõpus valmiv uuring on sisendiks gaasi ülekandevõrgu pikaajalisele planeerimisele, ühtse gaasituru arengute koordineerimisele ning järgnevatele energiasüsteemi analüüsidele. Meie arvates on ülioluline, et saaksime aru edasistest turuarengutest ja oskaksime hinnata perspektiivi, mistõttu praegune rutakas ja turgu destabiliseeriv ja konkurentsivõimet pärssiv maksustamine tuleks turuosalistega oma põhimõtetest täielikult ümber hinnata. Lisaks peaks arvestama võimalike gaasielektrijaamade turule tulekuga ja maksustamise mõjust elektri hinnale isegi reservvõimsuste kontekstis.
11.	Kui Elering AS-i maksustamise mehhanism kehtestatakse ja need põhimõtted jõuavad läbi gaasi jaotusvõrguettevõtjate ka pliiditarbijatele ja korteriühistutele, siis:

Turu-osaline	Tagasiside
	1) Milline saab olema iga-aastane tasu pliiditarbijale võrreldes praeguse võrgutasuga? 2) Milline saab olema iga-aastane tasu gaasi kasutavale korteriühistule võrreldes praeguse võrgutasuga?
Turuosaline 3	
12.	Gaas on kaugküttesektori jaoks nii täna kui tulevikus oluline tipu- ja reservkütus. Soojusettevõtjad peavad tagama soojusvarustuse toimepidevuse igal ajahetkel, mistõttu on gaasil põhinevad tootmisseedmed olulised reservvõimsuse tagamiseks erakorraliseks juhuks. Seega ei ole soojusettevõtjatel võimalik lepingulisi liitumisvõimsuse mahte vähendada, et võrgutasu optimeerida.
13.	Turuosalise 3 hinnangul omab aga tarbimispõhiselt võrgutasult võimsuspõhisele tasule üleminek vähemasti pikemas perspektiivis kaugküttesektorile hinda tõstvat mõju.
14.	Muudatused vähendavad kaugkütte konkurentsivõimet ja töötavad vastu kliimaeesmärkidele.
15.	Muudatused võivad suunata kasutama saastavamaid kütuseid. Kui gaasi võrgutasude olulise kasvu tulemusel muutub selliste kütuste kasutamine varukütusena gaasi alternatiivina majanduslikult soodsamaks, siis suunab selline olukord eelistama saastavamaid odavamaid alternatiive, et maandada kaugkütte hinnasurvet ja säilitada kaugkütte konkurentsivõime.
16.	Kavandavate tüüptingimuste muudatustega kehtestatav leppetrahv on ebaproportsionaalselt suur ega peaks rakenduma elutähtsa teenuse osutajatele. Alternatiivselt peaks olema elutähtsa teenuse osutajatel võimalik kasutada muid hinnapakette, mis võimaldaks võimsust erakorraliselt ajutiselt suurendada paindlikumalt kui kord aastas.
Turuosaline 4	
17.	Maagaasiseaduse ja seaduse alusel välja töötatud meetodikate muutmise vajadus: <ul style="list-style-type: none"> - Maagaasiseaduse § 23² lg 1 sätestab, et võrguteenuse hinna arvutamisel võetakse aluseks viimase kolme kalendriaasta aritmeetiline keskmine müügikogus, mida aga võimsustasu kehtestamise korral ei tehtaks. Seaduse alusel on sama sätestatud ka ülekandevõrgu meetodikas, mis vajab seetõttu samuti muutmist; - jaotusvõrgu meetodika kohaselt on sisse ostetava võrguteenuse kulu muutuvkulu, mis sõltub olulises osas müügikoguse muutumisest. Kui võrguteenuse tasu ei sõltu enam müügikogusest, siis ei saa see kuuluda enam ka muutuvtasu hulka; - vastavalt jaotusvõrgu meetodikas toodud tegevuskulude selgitusele ei kuulu ülekandeteenuse tasu ka jaotusvõrgu ettevõtja tegevuskulude hulka, sest meetodika kohaselt saab ettevõtja tegevuskulusid mõjutada oma efektiivsema majandustegevuse kaudu. Võimsustasu aga ei oleks jaotusvõrguettevõtja poolt kontrollitav ega ka parima tahtmise korral mõjutatav kulu; - arvestades, et ülekandeteenuse kulud moodustavad suurema osa jaotusvõrguettevõtja kuludest, siis ei ole ka võimalik, et need liigituvad mittekontrollitavate kulude alla, sest mittekontrollitavad kulud ei saa moodustada võrguteenuse tasust olulist osa.
18.	Elering AS ülekande võrguteenuse hindade ja tüüptingimuste muutmise projekti põhimõtteline erinevus võrreldes naaberriikidega - ei Soomes, Lätis ega Leedus pole gaasi ülekandevõrgu tasu jaotusvõrgu tasu osa. Soomes näiteks maksavad kauplejad ülekandevõrgu kasutamise eest, ostes oma klientide tarbimisvajaduste katmiseks erineva perioodi (aastane, kvartaalne, kuine, päevane ja päevasisene) võimsustoteid alates pikaajalistest aasta toodetest kuni päevaste toodeteni talviste tiputarbimiste katmiseks. Kauplejal on võimalik lähtuda oma klientide, kellele nad gaasi müüvad, tarbimisvajadustest ning pakkuda kliendile just talle sobivat võimsustoodet,

Turu-osaline	Tagasiside
	samas asutades ära võimalusi võimsustoodete kaudu oma portfelli optimeerimiseks, mis kokkuvõttes võimaldab pakkuda kliendile õiglasemat hinda.
19.	Alates AS Elering võimsuspõhise võrgutasu kehtestamisest peab ülekandevõrgu tasu olema eraldiseisev tasu ning ei saa enam olla jaotusvõrgu tasu osa. Hetkel väljapakutud mudel ei lahendaks ühtegi probleemi, küll aga tekitaks probleeme ja halduskoormust juurde kõikidele turuosalistele. Mudeliga tagataks Elering AS-le kindel tasu, marginaal ja lisaboonusena leppetrahvid ning maandataks riigiettevõtte Elering AS gaasi ülekandeteenuse osutamise äririskid suunates need jaotusvõrguettevõtjatele, kellel reguleeritud ettevõtjana puudub võimalus ülekandevõrguettevõtja võimsustasutusse ülekandmiseks lõpptarbijatele ning sellega kaasnevate riskide juhtimiseks.
20.	Leppetrahvi vältimiseks on Eleringi lepinguprojektis loodud varuväljapääs – liitumispunkti lepingulise võimsuse suurendamine. See oleks abiks vaid näiliselt ja suurendaks samas oluliselt kõigi osapoolte halduskoormust. Leppetrahvi vältimiseks hakkaks toimuma iga-aastaselt ülekandevõrgu teenuse lepingute ümbersõlmimine, seega muutuks pidevalt Elering AS summaarne väljundvõimsus ja lubatud müügitulu, mis omakorda tooks kaasa võrguteenuse hinna menetluse Konkurentsiameti poolt. Ülekandeteenuse hinna menetluse järgselt jätkuksid jaotusvõrkude võrguteenuse hindade menetlused.
21.	Toimiva lahendusena on kasutusel leppetrahvi asemel kallima päevasise võrgutasu toode, mida meie põhjanaabrid ka rakendavad. Valides naaberriikide lahenduse nii, et ülekandevõrgu tasu maksaksid edaspidi ülekandevõrku kasutavad kauplejad, säästaksime kõiki gaasiturust osapooli hüppeliselt kasvavast pidevast halduskoormusest. Meile teadaolevalt jääb kauplejate arv Eestis samasse suurusjärku, kui hetkel on Elering AS-l kliente, nii et kliendisuhtluse poolest ei oleks Elering AS tegevustes olulist muutust halduskoormuse osas.
Turuosaline 5	
22.	Võrgulepinguga kaetud liitumispunkti tootmis- või tarbimistingimuste muutmisel peab liitumisprotsessi uuesti alustama – täiesti arusaamatu nõue. Praktikas on küsimus mõõdiku vahetamises liitumispunktis. Üldjuhul liitumispunktis kliendi gaasipaigaldise koosseisus mõõdikuid ei ole, kuulub Eleringil kohustuste hulka. Mõistlik oleks tarbimise või tootmise tehniliste tingimuste muutmine - vastavalt tehnilistele tingimustele saab hinnata ka võimaliku investeeringu maksumuse. Ühtlasi ka vähem bürokraatlik lähenemine
23.	Tunnipõhise võimsuse jälgimise asemel bilansiperioodi põhine võimsuse arvestus. Pole võimalik aru saada, millistel põhjustel soovitakse üle minna tunnipõhisele mõõtmisele. Esitatud dokumendi projektis ei ole see põhjendatud. Eelduslikult on vajalik luua ka praktiline võimekus klientidele tunnipõhise gaasivoo jälgimiseks, milline funktsioon on liitumispunktis praegu ainult Eleringil.
24.	Aru ei ole saada leppetrahvi arvutamise alustest, mis vajab põhjendamist. Leppetrahv on arusaamatult suur. Pole selged tarbimisvõimsuse kontrolli ja järelevalve meetodid.
25.	Turuosaline 5 ei nõustu punktiga 4.4, mille kohaselt võib turuosalise lepingulise liitumisvõimsuse ületamisel gaasi edastamise katkestada. Lisaks ohu puudumisele puuduvad ka muud gaasivoo katkestamist vajavad detailid nagu võlgnevus jms. Kui praktikas võimsuse ületamine ka toimuks, siis klient maksab võimsuse ületanud gaasi koguse kinni igal juhul ning seega on põhjendamatu selle eest trahvimine.